

Minnen och tankar

från den teosofiska årskongressen i Stockholm.

(Bref till N. Pr).

Den 8-9 augusti detta år var Stockholm skådeplatsen för en tilldragelse som helt visst torde kunna betecknas som ett viktigt moment i den teosofiska rörelsens utvecklingshistoria i Norden: nämligen det teosofiska samfundets i Europa tredje årsmöte. Flere Stockholmstidningar innehöll ganska utförliga och sympastiskt hållna redogörelser härför, och äfven i finska blad hafva rapporter varit synliga. Jag behöfver därför icke så mycket uppehålla mig vid själfva kongressen, utan fastmer vid dess betydelse och det intryck den gjorde på mig.

Sedan den teosofiska rörelsen lyckligen räddats ur faran att stelna i former genom den svåra krisen 1894-95 och tack vare den utmärkta ledarinnan, som står i spetsen för densamma, har man haft för vana att i de olika världsdelarna samlas till internationella möten å orter, som för hvarje gång särkildt utsetts. Sålunda höll det teosofiska samfundet i Europa sitt första årsmöte i London 1895, sitt andra i Dublin följande år och nu sist i Stockholm det tredje. Det reorganiserade Teosofiska Samfundet är nämligen en förening af trenne stora korporationer: T. S. i Amerika, T. S. i Europa och T. S. i Austral-Asien – dessa i sin tur bestående af ett antal nationella samfund. Teosofiska samfundet i Europa t. ex. är sammansatt af T. S. i England, T. S. i Sverige, T. S. i Holland o. s. v., hvilka alla äro individuella, själfstyrande organisationer. Rörelsens enhet, det gemensamma syftemålet är den förenande länken, och som yttre tecken härpå ega alla samfund öfver hela jorden en gemensam president, hvilken post för närvarande bestrides af mr *Ernést T. Hargrove*.

När sålunda de teosofiska samfundens representanter samlas till gemensamt rådslag, är det äfven ur officiell synpunkt en brödräfsamling, som sammanträder, icke ett antal ämbetsmän af olika grader. Likaledes var det ett genialiskt beslut, att låta orten för dessa möten variera, ty därigenom kommer än det ena än det andra landet i tillfälle att åtnjuta förmånen af ett besök af tidens skickligaste och mest nitiska teosofier. Man kan därför föreställa sig de skandinaviska teosofernas glada öfverraskning, när bud kom från värkställande rådet, att Stockholm utsetts till mötesplats för teosofiska samfundets i Europa tredje årskongress. Hvilket bättre bevis kunde de önska sig, att det arbete de utfört i den teosofiska rörelsens tjänst erkändes och uppskattades? Trenne sammanträden, till hvilka allmänheten hade fritt tillträde, höllos i vetenskapsakademins hörsal, Drottninggatan 94. Man såg att intresset för teosofin icke begränsade sig till endast teosofiska samfundets medlemmar, ty den rymliga, amfiteatraliska salen och de djupa läktarna voro fyllda till sista plats af en till flere hundra personer, uppgående, lyssnande och hänrykt publik.

Musik utfördes. Nu vet jag, att det finnes utomstående, som draga på mun och många som kalla sig teosofier, hvilka skaka på hufvudet åt detta nya „påhitt“ å de ledande teosofernas sida; men helt säkert göra de det af okunnighet. Hade de varit närvarande vid kongressen i Stockholm, så skulle de förstå, hvarför musiken nu står i teosofins tjänst.

Musikens makt består i vibrationerna; dessa träffa den inre människan och uppväcka där motsvariga känslor. Låg musik smeker det sinliga, upphöjd musik frigör det bästa hos människan. Det är visst sant, att en människa, som icke eger någonting stort och skönt inom sig, förblir skall gentemot hög och ädel musik – lika sant som det är, att en människa, som är fri ifrån känsloljunk icke „röres“ af sentimental kammarmusik, men det är äfven fallet, att en tid nu randas, då det höga, det bästa – broderskärleken – börjar vakna i människornas hjärtan och göra dem mottagliga för mera sanning, godhet och skönhet än hittills.

Därför hafva teosoferna tagit detta universalspråk, musiken, till sin hjälp, när de önska tala till människornas hjärtan, och därför hafva de utkorat Richard Wagner till sin älsklingskompositör, Richard Wagner, hvilken är en af de få, som i toner förstått tolka det finaste och skäraste likaväl som det starka och jublande i den fria och rena själen.

Och när därtill värkliga musiker – sådana som nu sist i Stockholm orgelspelaren mr *Basil Crump* och direktör *Richard Andersson* (piano) – utföra musiknumren, måste värkan af dem blifva just sådan som den blef på kongressen i Stockholm. Hela salen fylldes af en djup och mäktig känsla af frid och harmoni. Publiken var förberedd och kunde med förståelse och till nytta för sig själf åhöra de tal, som den undfägnades med.

Dessa tal voro häller inga känslolösa predikningar. De voro till största delen af kritisk eller berättande natur, och de föredrag, som voro hvad man kallar suggestiva, framsades (i likhet med fröken *Ellen Bergmans* om „Teosofin i det dagliga lifvet“) med en hurtighet, som visade, att de sprungo rakt ur hjärtat; eller voro de såsom mr *Hargroves* om „lifvets och dödens mysterium“ adlade af ett djup i känslan och en insikt i andliga sanningar, som endast tillhör den högt stående ockultisten.

I korta och tydliga drag redogjordes här för den teosofiska rörelsens syftemål, hvad det teosofiska samfundet egentligen är och hvad teosoferna borde vara – och man tycker sannerligen, att sådana kraftiga bevis därpå som den senaste kongressen i Stockholm borde med ens göra ett slut på alla de misstyndningar och det missförstånd, som tyvärr ännu, synnerligast inom vissa kretsar, kommer den teosofiska rörelsen till del.

Alt i universum sträflar till harmoni. Med en naturlags nödvändighet går äfven alt mänskligt lif och alt mänskligt arbete i samma riktning. Alla människor äro visst icke medvetna härom, tvärtom vardra de flesta i blindhet; men städse har dock funnits individer, hvilka skådat denna sanning i ögonen och invigt sitt lif åt dess förkunnande i tanke, ord och handling, sålunda medvetet hjälpande naturen i dess stora arbete. Vår tid tyckes isynnerhet vara egnad att låta detta medvetande i större skala intränga i människornas sinnen. Huru mycket arbetas icke i alla delar af världen på släktets förädling! Och det fullkomligaste uttrycket härför är otvifvelaktigt den teosofiska förelsen, hvars syftemål ju är mänsklighetens allmänna broderskap. I sjäfvä värdet inbjuder den teosofiska rörelsen att deltaga uti förvärkligandet af dess program alla dem, som i sitt hjärta blifvit medvetna om andens lag i naturen och på grund därpå känna sig kallade att arbeta för broderskapets sak. Den teosofiska rörelsen är det kraftcentrum, från hvilket sanning, ljus och frigörelse skall spridas öfver den okunniga och modlösa mänskligheten, så att broderskapet må kunna förvärkligas på jorden.

Och broderskapet! Det består icke i yttre omhvälfningar, icke i fullgörandet af vissa handlingar, icke i inhämtandet af de ena eller andra kunskaperna – nej, broderskapet är den högre, andliga naturen hos människan, som kommen till lif på nytt föder hennes inre och gör henne till en ny, lyckligare varelse. Att arbeta för broderskapet är att bortröjda de hinder, som ställa sig i vägen för dess framträdande i dagen. Broderskapets – den andliga naturens – ljus kan icke bevisas mer än solens; det kan blott visas – därigenom, att alt, som alstrar skugga och mörker, undanskaffas.

Hvilka äro då dessa hinder, som ställa sig emellan sanningens ljus och vår egen inre syn? De äro otaliga, men om vi betrakta några af dem, så hafva vi först hela den ofantliga mängden inretode fördomar. Vi hafva nationalhatet, vi hafva parti-intressen och klassindelning, vi hafva hundratals religiösa samfund och sekter.

Huru skall alt detta – och isynnerhet de religiösa fördomarna, ty de äro de hemskaste – motarbetas och öfvervinnas? Säkerligen gifves det ingen bättre väg än den, som utpekas i det teosofiska programmets andra punkt: „att befrämja ett jämförande studium af religion, filosofi och vetenskap och synnerligast studiet af österländsk litteratur.“

Genom flitig samfärdsel och genom ett lifligt utbyte af produkter på alla områden hafva de moderna, civiliserade folkslagen vunnit en aktning för hvarandra, som på annat vis icke kunnat ernås. Det är en gammal erfarenhet, att den, som lär känna främmande folk genom att resa i deras land eller läsa deras litteratur, han får en vidgad syn på tingen och förlorar all omåsinthet ras- eller nationalkänsla. Men ett område, där ännu jämförelsevis föga utträttats, är det religiösa. Orsaken härtill är den, att de moderna, civiliserade nationerna alla kalla sig kristna; de kunna visserligen „tro“ på olika vis och den ene tycka sig vara närmare „saligheten“ än den andre, ehuru de icke mer slå ihjäl hvarandra för att bevisa detta, men de hafva ingenting väsentlig att vara oeniga om då som sagt deras trosbekännelse är densamma. Helt annat är däremot förhållandet mellan kristna och

icke-kristna folk, t. ex. de österländska. Religionen har därvidlag, åtminstone hittills, utgjort ett svårt hinder för utvecklingen af ett sant broderskap. Huru oändligt viktigt är det icke därför, att dessa stora samhällen lära känna hvarandras religiösa tankelif? Och hållt säkert skulle åtminstone icke västerländigarna förlora på ett sådant utbyte. Ty är icke österlandet religionernas vagga? Och hvar finnes en så rikhaltig, än så värdefull religiös litteratur som just där i det underbara österland? Den moderna teosofiska rörelsen har gjort ofantligt mycket godt i detta hänseende, och det är att hoppas, att i en framtid icke endast de som kalla sig teosofier, utan alla människor inse och begripa, att de olika religionerna blott äro grenar af samma moderstam, den ena och ursprungliga religion, som kallas visdomsreligionen, och att alla människor i grunden hafva samma ideal, med hvilka olika namn de än må beteckna dem.

Andra hinder för broderskapets förvärligande utgöras af vidskepelsen, otron och materialismen. Om man förnekar anden i naturen och människoandens delaktighet af denna odödliga ande, som just är broderskärleken, huru skall denna broderskärlek då kunna framträda? Säkerligen är bästa botemedlet mot detta onda, som helt och hållet har sin rot i okunnigheten, samma spridande af upplysning, som i det teosofiska programmets andra punkt afses. När människorna lära känna det, som de ädlaste bland dem tänkt, trott och vetat, då skola de inse, att tillvaran hvarken är hopplös eller oförnuftig eller att å andra sidan dess problem i ett nu kunde lösas. Tvärtom är människoandens innersta hopp och sträfvan att vinna en alt vidare kunskap om det härliga under, som kallas lif, och att i evighet få vandra mot oändligheten, ihågkommande, att det städse gifves nya ting att lära, hvilka äro ännu större, ännu skönare än det förut inhämtade. Och för den, som icke endast söker upplysning för sin egen del, utan också vill vinna kraft och förmåga att hjälpa sina bröder framåt på vägen, för den erbjuder sig det studium att „okända lagar i naturen och människans dolda andliga krafter“, som i det teosofiska samfundets tredje uppgift afses. Detta är ingalunda något spiritistiskt experimenterande, utan en modig kamp med det egna jaget för att lära förstå dess och därigenom naturens gåta.

Men det gifves ännu ett tredje slag af svårigheter, då broderskapet skall förvärligas. De föregående äro alla mentala, de lefva på tankens plan, och därför öfvervinnas de genom spridandet af andlig upplysning, som bäst sker genom literaturen, bildningens mäktiga häfstång. Men i det praktiska lifvet resa sig hinder som icke äro mindre viktiga, därför att de icke alltid observeras. De utgöras af de sociala förhållandena. Där lefver så liten kärlek i denna yttre värld. Det gifves en massa människor, som äro fulla af misstro mot dem, af hvilka de kunde och borde erhålla upplysning, just därför, att dessa senare under tidernas lopp så litet utträttat för dem. Och dock äro dessa samma människor i saknad af medel att skaffa sig upplysning på egen hand, äfven om de kunde det utan erfarnares ledning. Hvad är följden af detta? Jo, att största delen af mänskligheten bortnöter sitt lif i onödan, utan att ega andliga intressen, utan att ens tro, att lifvet kan ega något värde. Och alt detta kunde likväl upphjälpas genom kärlek, litet mera kärlek å deras sida, som äro bättre lottade.

Detta hafva teosoferna insett. Under den tid af 20 år, dä de och deras samfund gingo genom pröfningarnas och de inre stridernas skärseld och då världen mycket misskände dem, förbereddes den ljusare mera, som nu tagit sin början. Numera kan och måste på teosoferna tillämpas Kristi ord: „af deras gärningar skolan I känna dem.“ Förr var det öfverlåtet af individerna, att efter vilja och förmåga tillämpa de teosofiska lärorna i lifvet. Samfundet såsom korporation åtog sig endast utgifvandet af litteratur och spridandet af upplysning genom föreläsningar. Men den reorganiserade rörelsens historia utvisar, att detsamma numera utvidgat sin värksamhet och att det äfven såsom samfund utmärker sig för att rikare och varmare lif, således visande världen hvarthän ett djupt och hängifvet studium af de ockulta lärorna bringar människan. Tag t. ex. det s. k. korståget, detta storartade och framgångsrika företag, som afsåg att till de fattiga och nödstälda bringa sanningens glada budskap och att inspirera till teosofiskt lif människor öfver hela jordklotet. De amerikanska korsfararna voro icke endast nöjda med att man kom till dem och begärde hjälp. „Det är vår sak att gå ut i världen, att uppsöka de hungrande, dem som arbeta och äro betungade, och att bjuda dem lifvens bröd.“ Och de gingo ut. De samlade omkring sig samhällets olycksbarn och gånge dem

lifvens bröd både andligen och lekamligen; de gåfvo dem ett minne för lifvet – en ljuf hågkomst åt de förbisedde och glömde, att äfven dem en gång visats verklig sympati, att äfven de en gång ansetts värdiga att höra sanningen om människosjälens obeslöjad framställas . . .

Tag vidare broderskapsmåltiderna, som anordnas för de fattiga i Amerika, den omfattande barnauppfostran, som darsammastädes påbegynts genom s. k. lotuscirklar och den majestätiska planen att återupprätta forntidens mysterier. „Skolan för de antika mysteriernas återupplifvande“ är redan grundlagd och högtidligen invigd, och dess säte är på Point Loma, en naturskön udde i närheten af staden San Diego i Kalifornien Nord-Amerika.

Hvem vågar nu mera påstå, att teosoferna äro pratmakare eller drömmare? Äfven utomstående, som voro närvarande vid kongressen i Stockholm, erkände, att de mottagit ett djupt och varaktigt intryck såväl af mötet i dess helhet som af de uppträdande personerna. En sådan anda af enig kraft och broderskärlek präglade alla förhandlingar, och så vackra beslut gjordes vid den sista sammankomsten. Bl. a. godkändes med acklamation ett förslag af mrs Katherine A. Tingley att till alla samfund och alla enskilda personer i hela världen, som arbeta för sanningens eller broderskapets sak, afsända en proklamation, att Teosofiska Samfundet skänker dem sin högaktning och sin erkänsla och sympatiserar med deras sträfvanden. Och som jag redan nämde, äfven de uppträdande gjorde ett djupt intryck på åhöraren och åskadaren. Man kände, att det var människor besjälade af den renaste kärlek till sanning och mänsklighet, som stå i spetsen för den teosofiska rörelsen, människor, som praktiskt tillämpa budet: „sälj allt det du har och följ mig.“ Deras ögon lyste af en inre frid, vunnen genom många tårar, och af ett vetande, som kostat afsägelsen af det egna jaget; hela deras uppträdande andades klokhets, fördragsamhet och kraft.

„Vi skola icke rädas för världen och dess omdöde“, sade mr Hargrove, „låt oss i ungdomlig tillförsikt sjunga ut hvad vi hafva på hjärtat och handla såsom det säger oss!“ Det är ändå sanning, som världen behöfver, och kärlek, som den längtar efter.

Jag tror, att ingen var annat än tacksam såväl mot de utländska som mot de svenska teosoferna och dessas älskvärda president, doktor G. Zander, för de stunder af verklig uppbyggelse, som de genom detta möte beredt dem.

E.

(Nya Pressen 1897, N:o 232, Lördagen den 28 augusti 1897, s. 3, palstat 6-8; s. 4, palsta 1.)